

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

C. A. Raitzow's Forlag

LUNGHOLM

paa Laaland.

LUNGHOLM

paa Laaland.

I Dårup Sogn, Fuglse Herred, i det nuværende Maribo Amt laa i gamle Dage en Hovedgaard ved Navn Dårupgaard, tidligere Dårup. I Aaret 1434 affagde Kong Erik af Pommern paa denne Gaard Dom i en Retsdag. Den tilhørte fordm Erik Pors, men blev senere udlagt til to Bøndergaarde. I samme Sogn laa ogsaa Byen Rugerup, hvoraf tre Gaarde af Hr. Palle Rosenkrands til Krenkerup (Gardenberg) bleve sammenlagte med de to Gaarde i Dårup, og her byggede han 1639 en Herregaard, som han efter sin tredie Hustru Fru Lisbeth Lunge gav Navnet Lungholm. Hr. Palle Rosenkrands, der var Skoleherre for Herlufsholm, døde 1642, og Fru Lisbeth Lunge 1659, hvorpaa Lungholm tilfaldt Erik Rosenkrands til Rosenholm, hvis anden Hustru var Hr. Palle's og Fru Lisbeth's Datter Fru Mette Rosenkrands, som han havde ægtet 1649. Denne Mand, der var en Søn af den lærde Holger Rosenkrands til Rosenholm og Fru Sofie Brahe, var født i Aaret 1612, gif i sin Barndom i Odense Skole, imedens Faderen var Lensmand paa St. Hans Kloster i denne By, og studerede siden ved Sorø Akademi.

Fra 1627—29 opholdt han sig med sine Forældre i Skaane, da Wallensteins Hær havde fordrevet dem fra Jylland. Derpaa rejste han udenlands og dyrkede Videnskaberne i England og Holland. Han kom hjem 1634, gjorde siden en Rejse til Frankrig og blev 1638 Kammerjunker hos den udvalgte Kong Christian paa Nykjøbing Slot. Aar 1640 fulgte han med Hr. Hannibal Sehested, der gif som Sendemand til Spanien, gennemrejste derpaa en stor Del af dette Land med Ulrik Frederik Gyldenløve og vendte hjem derfra til Søe. Tre Aar derefter blev han Lensmand paa Hålbsted Kloster (nu Juellinge) og 1651 paa Havreballegaard samt Stiftsbefalingemand over Aarhus Stift. Dog blev han ikke længe her i Rolighed. Frederik den tredie ønskede at komme i god Forsaaelse med Oliver Cromwell, Englands myndige og statskloge Hersker, og i dette Hjem sendte han 1652 Peder Reedtz og Erik Rosenkrands som overordentlige Sendemand hid. Følget bestod af flere end 60 Personer, da Kongen haabede derved at gjøre Indtryk paa den mægtige Protektor; men dette lykkedes ikke. Dvartimod tilfalede Protektoren i en overmodig

LUNGHOLM

paa Laaland.

Tone den sidst nævnte af de to Sendemænd og spurgte ham, der dog var 40 Aar, om der i Danmark vare mange saa tidlig modne Hoveder, som, førend de havde Skæg paa Hagen, vare i Stand til at forhandle vanskelige Statsfager. Med Aandsnærværelse gav Erik Rosenkrands ham det forsjente Svar: „Skjønt mit Skæg endnu er ungt, er det dog ældre end Ederes Republik.“ Siden behandlede Protektoren ham med megen Agtelse; men dette havde ingen Indflydelse paa Underhandlingerne, hvilke ikke fik det Udfald, Kongen havde haabet. Fra 1660 til 1662 var Erik Rosenkrands Lensmand paa Kalls og Stjørnholm. Senere levede han paa Rosenholm indtil 1675, da han fik Tittel af Gehejmemaal og alter blev Stiftsbefalingsmand i Aarhus Stift og Amtmand i Havreballegaards og Stjørnholm Amter; han døde 1681. I Hornstet Kirke ved den fæderne Gaard fik han sit sidste Hvilested. Han var en lærd og duelig Mand og god imod trængende. Ved Skiftet efter Hr. Palle Rosenkrands 1649 blev Lungholm beregnet til 60 Tønder Hartkorn; Godsset udgjorde: 1 Bejrmølle, i Taagerup 2 Gaarde, i Engesølle 1 Gaard, i Hylbtøfte 13 Gaarde og Bol samt 10 Huse, i Ringesølle 10 Gaarde og 1 Hus, i Rødbby 3 Bol og Huse, i Nøleby Sogn og By 2 Gaarde, i Naagehave 1 Gaard, i Stovby 1 Gaard og 4 Huse, i Gjernæs 4 Gaarde og 1 Hus, i Gjelstøfte 4 Gaarde, i Pilet 2 Gaarde, i Pugerup 1 Gaard og 1 øde Jord, i Vosserup 1 Gaard og 1 øde Jord, i Nebbelunde 1 Gaard, i Bultkehøve 1 Gaard, i Øster-Esfjerringe 4 Gaarde og 1 „Kirkegaard“ og i Vester-Esfjerringe 1 Gaard. Ved Magesliste fik Lungholm end videre 2 Gaarde i Bultkehøve. Til Godset hørte Skov til 724 Svoins Oden. — Fru Mette Rosenkrands døde 1665 og efterlod sig foruden flere andre Børn Sonnen Holger Rosenkrands, der efter Faderens Død blev Ejer af Lungholm og døde 1690 i en Alder af 33 Aar. Hans Enke Fru Margrete Rod-

steen, Datter af Markvard Rodsteen og Fru Dorte Sebested, ægte 1695 Grev Flemming Holst, Amtmand over Nyborg Amt, der paa en pnfelig Maade kom af Dage. Paa en Rejse fra Nyborg til Vangeland i Aaret 1701 medførte han nemlig et Pengestrin, hvilket stak Baadfolkene i Djinene, og for at komme i Besiddelse af denne Herlighed, myrdede de Greven. Han blev begravet i Ervindes Kirke. Fru Margrete Rodsteen døde 1711. Siden tilhørte Gaarden Justitseraad Børge Trolle, og derpaa Hans Frederik Raas, der 1723 folgte den til Grev Christian Ditlev v. Reventlow. Den fri Hovedgaardstøt var 1769: 71 Tdr. 3 Ektr. = Fd. 2 Alb. I Aaret 1737 indlemmede Greven dette Gods i sit Grevskab Christiansøde; men den Forbindelse varede ikke længer end til 1784, da Kammerherre Baron Poul Abraham Lehmann, Besidderen af Baronierne Lehn og Guldborgland, en af sin Tids dygtigste og virksomste Godsfejere, købte dette Gods. Efter sin Fader Abraham Lehmann havde han arvet Laalands største Hovedgaard, Højbygaard i Taagerup Sogn, hvis Hartkorn var 166 Tønder, og hvortil hørte over 1000 Tønder Hartkorn Bøndergods. Dermed forenede han Lungholm, hvortil ogsaa hørte et ikke ubetydeligt Gods, og heraf oprettede han Aaret før sin Død i Følge kongelig Bevilling af 1ste Juli 1803 et Stamhus for Poul Godske v. Bertouch, der var en Søn af hans fjerde Datter Katrine Elisabeth Lehn, født 1772, død 1802; hendes Ugteskælle var Kammerherre F. J. C. v. Bertouch til Søholt (i Krønge Sogn, Fuglse Herred). Stamhuset blev den 13de Mars 1819 ophejset til et Baroni, og dets Besidder, den oven nævnte P. O. Bertouch blev nu Baron under Navnet Bertouch-Lehn. Han døde i Aaret 1831 paa Lungholm, imedens hans eneste Søn, Baroniets nuværende Besidder Baron Johan Julian Sofus Ernst Bertouch-Lehn endnu var et lidet Barn. Han

LUNGHOLM

paa Laaland.

overtog selv Baroniet 1846, blev Aaret efter Hoffjægermester og 1857 Kammerherre.

Den smukke Hovedbygning, der har to Etager, er 1853—1856 opført i gotisk Renaissancestil af den nuværende Besidder, efter Bygningsinspektør Winstrup's Tegning og under hans Tilsyn. Udhusene ere adskilte fra Borgegaarden ved en Kanal. Endstjont denne Herregaard ligger i en flad og udfjøn Egn, ere de nærmeste Omgivelser dog venlige og smukke, i det de dannes af en Skov paa omtrent 60 Tønder Land, der igjen er omgiven af Gaardens Marker. Halvdelen af denne Skov er i den nuværende Besidders Tid bleven en smuk Park med store Plainer under herlige gamle Egtræer, med friske unge Bøgelunde, Grupper af sjældne Træarter, Blomsterpartier, brede Alleer og Gjennemskæringer med Udsigt over Omegnen. Nogle temmelig betydelige, vandrige Kanaler udgjorde tidligere Havens Ørænder, men ere ved dens Udvidelse komne til at slynge sig midt igjennem dette Anlæg og bidrage meget til dets Forfjønelse. I Skoven leve nogle Fasaner i fri Tilstand. Fra det øverste af Hovedbygningen har man et vidt Skue over Land og Strand, og i klart Vejr kan man tydelig se Den Femern.

I Aaret 1819 udgjorde Baroniet 235 Tdr. • Skpr. 1 Fdf. 1 Alb. fri Hovedgaardstugt og 1223 Tdr. 1 Skpe. 1 Fdf. 1 $\frac{1}{2}$ Alb. usfrit Hartkorn. Efter den ny Matrikel udgjorde det Aar 1845: Hovedgaarden Højbygaard 120 Tdr. 1 Skpe. 1 Fdf. 1 $\frac{1}{4}$ Alb. frit Uger og Engs Hartkorn, Raahavegaarden, der er bestemt til Baroniets Enkesæde, usfrit Hartk. 18 Tdr. 4 Skpr. 1 Fdf. 2 $\frac{1}{4}$ Alb., 101 Bøndergaarde med 722 Tdr. • Skpr. 2 Fdf. Hartk., 91 Huse med 33 Tdr. 6 Skpr. 3 Fdf. 2 Alb. Hartk.; Mølle- og Skovskjld 3 Tdr. 4 Skpr. 2 Fdf. 2 Alb. frit og 6 Tdr. 4 Skpr. 2 Fdf. 2 Alb. usfrit Hartk. Den

matrikulerede Kirketiende var 41 Tdr. 6 Skpr. 1 Fdf. 2 $\frac{1}{4}$ Alb., og den matrif. Kongetiende 21 Tdr. 2 Skpr. 3 Fdf. 1 $\frac{1}{4}$ Alb. Hartkorn; og Lungholm Hovedgaard med 78 Tdr. • Skpr. 2 Fdf. 2 $\frac{1}{2}$ Alb. frit Uger og Engs Hartk., 47 Bøndergaarde med 334 Tdr. 5 Skpr. 2 Fdf. Hartk., 51 Huse med 17 Tdr. 6 Skpr. 2 Fdf. 1 $\frac{1}{2}$ Alb. Hartk.; Skov- og Møllestylden var 3 Tdr. 1 Skpe. 1 Fdf. 1 Alb. frit, og 3 Tdr. 3 Skpr. „ Fdf. 2 $\frac{1}{2}$ Alb. usfrit Hartk. De matrikulerede Konge- og Kirke-Tiender vare hver 18 Tdr. 7 Skpr. „ Fdf. $\frac{2}{3}$ Alb. Hartk., hvilket tillige med nogle mindre Jordlodder i alt udgjorde samlet Hartkorn af alle Slags: 1461 Tdr. 3 Skpr. 2 Fdf. 2 $\frac{3}{4}$ Alb. — Deraf er siden afhændet til fuldstændig Ejendom, fra Højbygaards Gods: 69 Gaarde med Hartkorn 488 Tdr. 1 Skpe. 1 Fdf. 2 $\frac{1}{4}$ Alb., 36 Huse med Hartk. 15 Tdr. 4 Skpr. 2 Fdf. 2 $\frac{1}{2}$ Alb., 2 Møller med Møllestyld 1 Tde. 6 Skpr. og Uger og Engs Hartk. „ Tdr. 4 Skpr. 3 Fdf. 2 Alb., en Skole med Hartk. „ Tdr. 6 Skpr. 1 Fdf. 2 $\frac{1}{2}$ Alb. og forhenværende Degnejord „ Tdr. 4 Skpr. 1 Fdf. 1 $\frac{1}{2}$ Alb. Hartk.; og fra Lungholms Gods: 28 Gaarde med Hartkorn 200 Tdr. 4 Skpr. 1 Fdf. 2 $\frac{1}{2}$ Alb., 8 Huse med Hartk. 2 Tdr. 1 Skpe. 3 Fdf. „ $\frac{3}{4}$ Alb. og en Skole med Hartk. „ Tdr. 4 Skpr. „ Fdf. 1 $\frac{1}{4}$ Alb.; i alt 710 Tdr. 6 Skpr. 1 Fdf. $\frac{1}{2}$ Alb. — Nu have de to Hovedgaarde og Raahavegaard det samme Hartkorn som ovenfor er nævnet, i alt 216 Tdr. 6 Skpr. 2 Fdf. Uger og Engs Hartkorn. Ogsaa den privilegerede Skov- og Møllestyld for begge Hovedgaarde er usorandret. Under Højbygaard høre 32 Bøndergaarde med 233 Tdr. 7 Skpr. „ Fdf. $\frac{2}{3}$ Alb. Hartk., 55 Huse med 18 Tdr. 2 Skpr. „ Fdf. 2 $\frac{1}{4}$ Alb. Hartk., Skov- og Møllestyld 4 Tdr. 6 Skpr. 2 Fdf. 2 Alb. Hartk. Under Lungholm høre 19 Bøndergaarde med 134 Tdr. 1 Skpe. „ Fdf. $\frac{1}{2}$ Alb. og 43 Huse med 15 Tdr. 4 Skpr. 3 Fdf. „ $\frac{3}{4}$ Alb. Hartkorn; Skov- og Møllestyld 3 Tdr.

LUNGHOLM

paa Laaland.

3 Stry. „ Fdl. 2½ Alb., hvilket, tillige med nogle mindre Jordlodder, hvoraf 5 Tdr. 3 Stry. 2 Fdl. 1 Alb. Harik. er henlagt til et Hospital, samt Tiende-
harikornet i det hele udgjør 750 Tdr. 5 Stry. 1 Fdl. 2¼ Alb. Harikorn af alle Slags. De til Baroniet hørende Kirker ere: Thorslunde, Errindlev, Næstrup, Ringebuße, Nebbelunde og Sædinge. — Den for det solgte Vøndergods indvundne Fideikommisskapital er 487,975 Rdlr. 72 f., og desuden har Baroniet

Bankekattier til Beløb 9000 Rdlr., 2 Sædsurancaktier 2000 Rdlr. og i Bankhæftelsesobligationer 7,478 Rdlr. 18 f., i alt: 506,448 Rdlr. 90 f.

Hovedgaarden Lungholm har et Tiliggende af omtr. 500 Tønder Land Ager, der høre til Laalands kraftigste og fortrinligste Hvedejorder, hvortil den hidtil har haft langt mindre Betydning som Mejerigaard, efterdi Klover tit mislykkes, og den har saa godt som ingen Ænge.

